

с *баишъка* е 497 мм, диаметърът на *шатора* е 71 мм. Има 7 лицеви пръстови отвори с различен диаметър – от 6 мм до 11 мм, един на задната страна и осем резонаторни в долната част. Може да се предположи, че тази зурна е петричка, от старите, за които се знае, че са били по-дълги и с по-плътен тон. Сравнена с новите, тя се различава главно по дължината на корпуса с около 70 мм.

В Общински исторически музей – гр. Гоце Делчев, в етнографската експозиция са изложени две зурни, за които се знае, че са местни и се предполага, че са от първата половина на XX в. Имат дължина на корпуса с *баишъка* съответно 385 и 380 мм, диаметър на *шатора* 70 и 73 мм, пръстовите отвори са по 7 лицеви и 1 на обратната страна, а резонаторните – по един отстрани.

Запазените в музеи зурни от първата половина на XX в. са очевидно различни видове. Наблюденията върху зурните в процес на свирене – като размер, материал, устройство и звук – очертават ясно разликите.

В Югозападна България днес се срещат три вида зурни според големината: дълги – в Разложко, средни – в Петричко и къси – в Гоцеделчевско. Разложките са с дължина около 520-540 мм (корпус и муфа). Петричките са дълги около 420-450 мм. Гоцеделчевските са с размери между 380-390 мм.

Разложките и гоцеделчевските зурни се определят от музикантите като *каба*, а петричките – като *тънки* (*джура*). Според зурнаджиите разложките зурни са големи, а петричките – малки (Става дума за старите разложки *каба* зурни. През последните години в зурнаджийската традиция на Разлог се наблюдава предпочитание към петричките тънки зурни, на които свирят все повече млади разложки зурнаджии). Като звук старите разложките зурни според музикантите са *каба* (дебели), петричките *танки* (*джура*), а гоцеделчевските – *каба* (тежки). Различни като морфология, пиринските зурни свирят по различен начин: “Тия зурни – кабата, са по-мекални, по-меко се свири с тех. А тия петричките са по-остри. Петричките трудно можеш да запееш с тех, щото е на висок тон. А в кабата можеш да запееш” [АИФ, I № 100, с. 8].

В речта на музикантите се среща и детайлизиране на понятието *каба*, свързано с разликата между зурните. Гоцеделчевските и разложките за петрички зурнаджия са *каба*. Когато сравнява гоцеделчевска и разложка зурна обаче, се появяват различни значения на понятието *каба* и дори нов термин за вида зурна, характерна за Разлог: “Каба е дебело. Сложно дебело – ярам каба, сложно каба. Ярам каба е кавал зурна, като кавал по-долно идва музиката” [АИФ, I № 100, с. 34]. Всъщност *яръм каба* означава на турски език полудебело, а в конкретния случай може да се тълкува като полу-каба зурна. *Ярамкаба* зурна (от 480 до 540 мм), като един от четирите вида зурни в Република Македония, се среща в Скопско, Струмишко, Радовишко и други райони [Линин, 1986:106-108]. Когато разложки зурнаджия сравнява гоцеделчевски и разложки зурни, той определя първите като: “асъл турски – тези зурни са по-звучни и по-голям глас имат” [АИФ, I № 100, с. 84].

Освен по размер и звучене, зурните от различните райони се отличават и по външен вид и украса. Петричките и разложките, които сме наблюдавали, нямат инкрустации от кост и метал или метална обшивка на корпуса. Гоцеделчевските имат по три метални обръча върху корпуса, изработени от ламарина, месинг или алуминий, както и метален обков на устието на *шатора* при някои инструменти. Музикантите ги наричат *метални гривни* и обясняват, че се слагат, “за да не се пука зурната”, а